

Un estil amb caràcter mediterrani

El modernisme, al tombant del segle XX, igual com passà a Europa, va deixar petja als Països Catalans. Disposar d'alguns dels millors arquitectes que ha donat aquest moviment ha fet que hi hagi obres d'una gran qualitat escampades pertot arreu.

FRATSI I CAMPS

El Cabanyal de València, una mostra extraordinària del modernisme popular.

“Combinacions infinites de formes i colors que configuren un tros de ciutat amb veu pròpia al món; un espai per a la lliure expressió de la creativitat popular, el somriure arquitectònic fet modernisme desinhibit i lluminós.” Així és com la periodista Núria Cadenes defineix el barri del Cabanyal de València, en un article publicat a la revista *coupDefouet*. Probablement, aquest és l'exemple que més demostra l'esperit mediterrani del modernisme fet als Països Catalans. Parlar del Cabanyal és també ressaltar una especificitat menys comuna en el modernisme català: el caràcter popular.

El Cabanyal té l'origen en les sèquies, ara convertides en carrers, i les barraques de pescadors que es van construir vora el mar, a tocar de València. El barri fou integrat a aquesta ciutat el 1897, però ha conservat la trama urbana, formada per carrers llarguissims i cases baixes. A final del segle XIX el desenvolupament econòmic i l'estiueig, que acabava de descobrir la platja, va motivar la substitució de les barraques de palla i canya per construccions més sòlides. El gust pel modernisme —que havia arribat a València, com es veu, per exemple, al Mercat Central, obra d'Alexandre Soler i Francesc Guàrdia, o bé l'estació del Nord, projectada el 1906 per Demetri Ribes— va estendre's també al Cabanyal. Ara bé, tot i la influència, es tracta, com diu Cadenes, d'un modernisme diferent: “Passat pel tamís popular, esdevenia via d'expressió original: la preocupació normativa cedia pas a la vistositat i l'exuberància, el gust tradicional es combinava amb les formes ondulants de l'Art Nouveau, les fàbriques de ceràmica s'adaptaven a la moda i oferien una increïble varietat de colors i formes i textures que després cadascú combinava segons criteri propi en possibilitats infinites. Els artesans trobaven camí de lluïment i lliure expressió i qui es feia la casa maldava per caracteritzar-la, per individualitzar-la. Era el paradís de la imaginació.” Malauradament, el Caba-

Lluís Muncunill va deixar diverses obres de primer ordre a Terrassa, com és ara la fàbrica Vapor Aymerich, del 1907, avui Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya. Al costat, el palau del Baró de Quadras, a Barcelona, en què Puig i Cadafalch va projectar l'any 1904 una façana que combina aires de catedral gòtica.

nyal viu avui dia sota l'amenaça d'un projecte urbanístic que preveu d'obrir una avinguda que ha de travessar el barri de dalt a baix, i fer desaparèixer unes 450 cases.

Més al sud del País Valencià, el modernisme també va deixar empremta a Novelda, a la comarca del Vinalopó Mitjà, a uns 24 quilòmetres d'Alacant. Es tracta d'una ciutat que va viure un fort desenvolupament econòmic a principi del segle XX, gràcies, sobretot, a la indústria del marbre, les espècies i el raïm. Això es va traduir en la construcció de molts edificis nous, alguns dels quals es van inspirar en el modernisme, com, per exemple, la casa Navarro. Aquest edifici fou projectat per l'arquitecte murcià Pedro Cerdán Martínez l'any 1900, per encàrrec d'Antonia Navarro, hereva d'un ric propietari rural convertit en banquer. Una de les coses més destacables, com diu la periodista Tate Cabré, especialista en modernisme, a la revista *coupDefouet*, és que la casa, avui convertida en el Museu Modernista de Novelda, con-

serva el mobiliari original, a més de les pintures.

Un altre dels exemples del País Valencià amb una forta petja de l'art modernista és Alcoi. Aquesta ciutat, de fet, guarda moltes similituds amb Catalunya, perquè a final del segle XIX posseïa una important burgesia industrial. Els membres d'aquest grup social tenien molt contacte amb Catalunya i admiraven el modernisme. I, per acabar-ho d'adobar, alguns dels arquitectes locals havien estudiat a Barcelona. Per això, aquest estil es pot contemplar en l'arquitectura de molts edificis d'Alcoi, com, per exemple, la casa del Pavo i l'actual Conservatori de Música, obres de Vicente Pascual Pastor; o bé l'edifici del número 24 del carrer de Sant Josep i la façana del Cercle Industrial, de l'arquitecte Timoteo Briet Montagud.

També a les Illes. El modernisme no seria prou mediterrani si no s'hagués manifestat també a les illes Balears. A Palma, de fet, hi ha l'empremta d'al-

guns dels arquitectes més importants d'aquest estil, com Lluís Domènech i Montaner i Antoni Gaudí. El primer fou el responsable, entre més coses, del disseny del Gran Hotel, obra del 1901 que va influir en molts arquitectes locals. Gaudí, al seu torn, va dirigir la reforma de la catedral de Palma, d'estil gòtic, des del 1901 fins al 1912, any en què va delegar aquesta tasca al seu principal col·laborador, Joan Rubió i Bellver. Això va contribuir que aquest arquitecte rebés l'encàrrec d'acabar la façana de l'església parroquial de Sóller, al nord-oest de Mallorca. En aquest poble, de fet, el modernisme s'hi respira ja abans d'arribar-hi, sobretot si es fa el trajecte en tren des de Palma, una infraestructura que es conserva tal com fou inaugurada el 1912 i que compta amb una locomotora elèctrica del 1929. Tanmateix, la mostra més destacada del modernisme a Sóller és Can Prunera, la casa de la família Magraner, avui convertida en Museu. Tot i que no hi ha documents que ho provin, les similituds amb les

El modernisme de l'avinguda del Tibidabo és dels més poc coneguts de Barcelona

altres obres fan pensar que fou dissenyada també per Rubió i Bellver.

Curiosament, aquest arquitecte era fill de Reus, igual com Antoni Gaudí i dos arquitectes modernistes més: Domènec Sugranyes i Francesc Berenguer i Mestres. La presència del modernisme a Reus, tanmateix, s'explica també gràcies a Lluís Domènech i Montaner, que fou responsable de la construcció d'obres com la Casa Rull, del 1900, la Casa Navàs, del 1901, la Casa Gasull, del 1911, i, sobretot, de l'institut Pere Mata, un projecte innovador, iniciat el 1898, en què es combinen materials com la pedra, el ferro forjat, la ceràmica i els vitralls. En aquest edifici, a més, Domènech i Montaner va posar en pràctica algunes de les solucions que posteriorment feu servir en la construcció de l'hospital de Sant Pau de Barcelona. Aquest artista va influir en alguns altres arquitectes locals, com ara Pere Caselles, autor d'un gran nombre d'edificis a Reus, com la Casa Segarra, del 1908, la Casa Grau, del 1910, i les Escoles Prat de la Riba, del 1911.

Una altra de les ciutats catalanes on el modernisme va florir amb força és Terrassa, que a principi del segle XX va esdevenir un dels principals centres

productors de teixits de llana de l'estat espanyol. En aquesta ciutat, de fet, es conserven alguns dels edificis industrials més característics del modernisme català, la majoria obra de l'arquitecte Lluís Muncunill. La seva gran aportació fou la recuperació de la volta catalana, construïda amb tirants metàl·lics sobre pilars de foneria. Aquesta tècnica va permetre de construir fàbriques de gran bellesa, com el Vapor Aimerich, Amat i Jover, del 1907. Muncunill és també autor de l'edifici de l'Ajuntament de Terrassa i del Palau d'Indústries, seu de l'Escola Industrial.

Això no obstant, una ruta del modernisme pels Països Catalans no pot eludir Barcelona, ciutat on, coincidint amb els anys de l'Exposició Universal de 1888, aquest moviment va experimentar una gran efervescència. Parlar del modernisme a Barcelona obliga a fer esment d'obres com, per exemple, la Sagrada Família i la Pedrera, d'Antoni Gaudí, o bé el Palau de la Música de Domènech i Montaner. També el barri de l'Eixample en general, on al tombant del segle XX hi hagué una veritable explosió de creativitat del modernisme. En aquesta part de la ciutat cal destacar, per exemple, el Palau Baró de Quadras, obra de Josep Puig i Cadafalch, edifici que representa la màxima expressió de l'orientalisme modernista, segons que explica Menene Gras, directora d'exposicions de Casa Àsia, entitat que avui hi té la seu. "L'originalitat de la façana rau en la presència d'una de les tribunes més espectaculars que va construir el modernisme", explica Gras en un article publicat a la revista *coupDefouet*. Una altra obra destacable de l'Eixam-

pla és la Casa Golferichs, projectada el 1901 per Joan Rubió i Bellver, que combina el modernisme amb elements neogòtics.

Tanmateix, una de les manifestacions del modernisme a Barcelona més poc conegudes és a l'avinguda del Tibidabo, on hi ha un gran nombre d'edificis construïts en aquest estil, com, per exemple, l'edifici de la Rotonda, obra projectada el 1906 per Adolf Ruiz Casamitjana. La construcció d'aquesta avinguda es deu a l'empresari Salvador Andreu, que fabricava pastilles per a la tos, i que va voler construir el parc d'atraccions al cim de la muntanya del Tibidabo. Una de les formes més originals de descobrir el modernisme en aquesta avinguda és pujant al Tramvia Blau, inaugurat el 1901, i que connecta amb el funicular que puja al Tibidabo. Així, el recorregut del tramvia permet d'observar algunes obres noucentistes, com per exemple, la Casa Coll, d'Enric Sagnier, i la Torre Ignacio Portabella, de José Perez Terraza, com també la Casa Roviralta i la Casa Fornells. Més endavant, es troba la Casa Casacuberta, obra de Joan Rubió i Bellver i la Casa Muntadas, de Josep Puig i Cadafalch. Al final del tramvia, al peu del funicular, es pot contemplar la Casa Evarist Arnus, construïda el 1903 per Enric Sagnier. Per acabar la ruta modernista en aquesta part de Barcelona, val la pena de pujar al parc d'atraccions del Tibidabo, des d'on, tot fent una passejada a peu, es pot visitar l'observatori Fabra, obra de Josep Domènech i Estapà, inaugurat el 1904.

Xevi Camprubí

ART NOUVEAU
MODERNISME
JUGENDSTIL
SECESSION
LIBERTY
style moderne
arte nova

Descobriu el Modernisme d'arreu del món a
www.coupdefouet.eu

